

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
föredraget den 9 september 2021¹

Mål C-242/20

**HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, som trätt i stället för HRVATSKE ŠUME javno poduzeće
za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb,
mot
BP EUROPA SE, som trätt i stället för DEUTSCHE BP AG, som trätt i stället för THE
BURMAH OIL (Deutschland) GmbH**

(begäran om förhandsavgörande från Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Överdomstolen
för handelsfrågor i Republiken Kroatien))

”Begäran om förhandsavgörande – Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa –
Civilrättsligt samarbete – Domstols behörighet – Förordning (EG) nr 44/2001 – Talan om
återbetalning på grund av obehörig vinst – Kvalificering – Artikel 5.1 och 5.3 –
Särskilda behörighetsregler om ’talan [som] avser avtal’ och om ’talan [som] avser skadestånd
utanför avtalsförhållanden”

I. Inledning

1. Genom förevarande begäran om förhandsavgörande har Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Överdomstolen för handelsfrågor i Republiken Kroatien) hänskjutit två frågor till EU-domstolen om tolkningen av förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område² (nedan kallad Bryssel I-förordningen).

2. Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Hrvatske ŠUME d.o.o., Zagreb, ett bolag bildat enligt kroatisk rätt, och BP EUROPA SE, ett bolag med säte i Hamburg (Tyskland), angående ett belopp som utmätts på Hrvatske ŠUME d.o.o.s bankkonto och som överförts till BP EUROPA SE:s tillgångar i ett verkställighetsförfarande. Eftersom detta förfarande senare ogiltigförklarades, begärde klaganden i det nationella målet återbetalning av det aktuella beloppet på grund av obehörig vinst.

3. I det inledande skede som tvisten vid den nationella domstolen befinner sig i ska den hänskjutande domstolen avgöra huruvida kroatiska domstolar är behöriga att pröva denna talan om återbetalning, eller om det är de tyska domstolarna, i egenskap av domstolar i den

¹ Originalspråk: franska.

² Rådets förordning av den 22 december 2000 (EUT L 12, 2001, s. 1).

medlemsstat där BP EUROPA har hemvist, som ska pröva talan. Svaret på denna fråga beror bland annat på huruvida en sådan talan avser ”skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.

4. Det är inte första gången som domstolen har ombetts att uttala sig om hur talan som grundar sig på obehörig vinst ska kvalificeras enligt Bryssel I-förordningen. Den har emellertid ännu inte gett ett entydigt svar på frågan huruvida behörighetsregeln i artikel 5.3 i förordningen om ”talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” är tillämplig på den här typen av talan. Eftersom denna bestämmelse systematiskt är knuten till bestämmelsen om ”talan [som] avser avtal” i artikel 5.1 i nämnda förordning, ger förevarande mål domstolen tillfälle att ge ett övergripande svar avseende dessa båda regler.

5. I detta förslag till avgörande kommer jag att förklara att talan om återbetalning som grundar sig på obehörig vinst *för det första* inte har något samband med ”talan [som] avser avtal” i den mening som avses i artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen, såvida den inte har ett nära samband med ett existerande eller förmodat avtalsförhållande mellan parterna i tvisten och *för det andra* inte omfattas av begreppet ”talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i artikel 5.3 i denna förordning.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Bryssel I-förordningen

6. I skälen 11 och 12 i Bryssel I-förordningen anges följande:

”(11) Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla kravet på förutsebarhet och bygga på den allmänna principen om svarandens hemvist, och det måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig utifrån denna princip, utom i vissa bestämda fall när tvistens art eller hänsynen till partsautonomin gör det berättigat att använda någon annan anknytning. ...

(12) Principen om att domstolen där svaranden har hemvist är behörig bör kompletteras med alternativa behörighetsregler i de fall där det finns en nära koppling mellan domstolen och tvisteföremålet eller då detta krävs för att underlätta rättskipningen.”

7. I artikel 2.1 i denna förordning anges följande:

”Om inte annat föreskrivs i denna förordning, skall talan mot den som har hemvist i en medlemsstat väckas vid domstol i den medlemsstaten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.”

8. I artikel 5.1 och 5.3 i förordningen föreskrivs följande:

”Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat

1) a) om talan avser avtal, vid domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser;

...

3) om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa”.

9. Bryssel I -förordningen ersattes av förordning (EU) nr 1215/2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område³ (nedan kallad Bryssel Ia-förordningen). Enligt artikel 66 i sistnämnda förordning är denna emellertid endast tillämplig på rättsliga förfaranden som har inletts från och med den 10 januari 2015. Eftersom talan i det nationella målet väcktes den 1 oktober 2014, är Bryssel I -förordningen tillämplig i tiden (ratione temporis).

B. Kroatisk rätt

10. I kroatisk rätt återfinns reglerna om obehörig vinst i artiklarna 1111–1120 i Zakon o obveznim odnosima (lagen om fordringar, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 och 29/18).

11. Artikel 1111 i denna lag har följande lydelse:

”1. Om en del av en persons tillgångar på något sätt överförs till en annan persons tillgångar och denna överföring saknar rättslig grund, ska, enligt beslut från domstol eller någon annan behörig myndighet, den som erhöll tillgångarna återlämna dem eller, om detta inte är möjligt, ersätta värdet av den erhållna förmånen.

2. Med överföring av tillgångar avses även det förhållandet att dra fördel av att en handling verkställs.

3. Skyldigheten att återbetala eller kvitta värdet föreligger även när förmånen har erhållits på grundval av en överksam grund eller en grund som senare har gått förlorad.”

III. Målet vid den nationella domstolen, tolkningsfrågorna och förfarandet vid EU-domstolen

12. Det framgår av beslutet om hänskjutande att Trgovački sud u Zagrebu (handelsdomstolen i Zagreb, Kroatien), på begäran av THE BURMAH OIL (Deutschland) GmbH, beslutade om verkställighet av en skuld som åvilade FUTURA d.o.o., Zagreb (Kroatien), genom utmätning till förmån för THE BURMAH OIL av en penningfordran som FUTURA d.o.o., Zagreb innehade mot ett tredje bolag, nämligen HRVATSKE ŠUME.⁴

13. HRVATSKE ŠUME lämnade in ett särskilt överklagande vid Vrhovni sud Republike Hrvatske (Högsta domstolen, Kroatien) och yrkade att det skulle fastställas att de verkställighetsåtgärder som hade beslutats mot bolaget var ogiltiga. Eftersom detta överklagande inte hade någon suspensiv verkan, ägde verkställigheten rum den 11 mars 2003, då ett belopp på 3 792 600,87 kroatiska kuna (HRK) (cirka 503 331 euro) togs ut från bolagets bankkonto och överfördes till DEUTSCHE BP AG (som under tiden hade efterträtt THE BURMAH OIL (Deutschland)) för att driva in den aktuella fordran.

³ Europaparlamentets och rådets förordning av den 12 december 2012 (EUT L 351, 2012, s. 1).

⁴ Närmare bestämt rörde det sig vid den aktuella tidpunkten om HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o., Zagreb, i vars ställe bolaget HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, sedermera trädde. Eftersom denna omständighet saknar relevans för förevarande mål, kommer jag för enkelhetens skull att hänvisa till HRVATSKE ŠUME för att utan åtskillnad referera till det ena eller det andra bolaget.

14. Inom ramen för det överklagande som inletts av Hrvatske ŠUME slog Vrhovni sud (Högsta domstolen), genom dom av den 21 maj 2009, fast att de verkställighetsåtgärder som vidtagits gentemot detta bolag var ogiltiga.

15. Genom talan av den 1 oktober 2014 väckte HRVATSKE ŠUME talan vid Trgovački sud u Zagrebu (Handelsdomstolen i Zagreb) om återbetalning av felaktigt betalda belopp på grund av obehörig vinst⁵ mot BP EUROPA, som sedermera trätt i stället för DEUTSCHE BP. Inom ramen för denna talan gjorde klaganden i det nationella målet gällande att dom av den 21 maj 2009 som meddelats av Vrhovni sud (Högsta domstolen) innebar att den rättsliga grunden för överföringen av den utmätta fordran till DEUTSCHE BP:s tillgångar hade gått förlorad, eftersom obehörig vinst hade uppkommit för detta bolag. BP EUROPA är därför skyldigt att till HRVATSKE ŠUME återbetala det aktuella beloppet jämte lagstadgad ränta.

16. BP EUROPA gjorde i sitt svaromål gällande att kroatiska domstolar saknade behörighet. Genom beslut av den 20 mars 2019 ogillade Trgovački sud u Zagrebu (Handelsdomstolen i Zagreb) den talan som väckts av HRVATSKE ŠUME av denna anledning. Nämda domstol fann i huvudsak att eftersom det i Bryssel Ia-förordningen inte finns någon särskild behörighetsregel i fråga om obehörig vinst, är det endast den allmänna behörighetsregeln i artikel 4.1 i förordningen om behörighet för domstolarna i den medlemsstat där svaranden har hemvist som är tillämplig. Klaganden i målet vid den nationella domstolen borde därför ha väckt talan vid tysk domstol.

17. HRVATSKE ŠUME överklagade detta beslut till Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Överdomstolen för handelsfrågor). Denna domstol har anfört att Trgovački sud u Zagrebu (Handelsdomstolen i Zagreb) felaktigt hänvisat till Bryssel Ia-förordningen, eftersom Bryssel I-förordningen är tillämplig i tiden (*ratione temporis*) på den talan som klaganden i det nationella målet väckt.⁶ Appellationsdomstolen vill dessutom få klarhet i om de kroatiska domstolarna kan ha behörighet enligt artikel 5.3 eller artikel 22.5 i Bryssel I-förordningen att pröva denna talan. I detta sammanhang vill den hänskjutande domstolen *för det första* få klarhet i huruvida en talan om återbetalning av felaktigt betalda belopp på grund av obehörig vinst omfattas av begreppet "talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden" i den mening som avses i den förstnämnda bestämmelsen. Den hänskjutande domstolen vill *för det andra* få klarhet i huruvida talan i fråga avser "verkställighet av domar", i den mening som avses i den andra bestämmelsen, med hänsyn till att den påstådda vinsten uppkommit i samband med ett verkställighetsförfarande.

⁵ Den hänskjutande domstolen har förklarat att enligt kroatiska bestämmelser om verkställighetsförfarandet (se särskilt artikel 58.5 i Ovršni zakon (lagen om verkställighet) (*Narodne novine*, br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 och 70/12)) när verkställighet av en skuld har ägt rum och när verkställighetsåtgärderna senare förklaras ogiltiga, kan en begäran om återbetalning av felaktigt uppburna tillgångar inges i samma verkställighetsförfarande. En sådan begäran ska emellertid inges senast ett år efter det att förfarandet avslutats. I förevarande fall meddelades emellertid Vrhovni suds (Högsta domstolen) dom sex år efter det att den omtvistade verkställigheten ägde rum. HRVATSKE ŠUME skulle följaktligen väcka en talan om återbetalning som var skild från det ursprungliga verkställighetsförfarandet.

⁶ Se punkt 9 i detta förslag till avgörande.

18. Mot denna bakgrund beslutade Visoki trgovački sud (Handelsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

- ”1. Omfattas talan om återbetalning av felaktigt betalda belopp på grund av obehörig vinst av den behörighet som föreskrivs i [Bryssel I-förordningen] för ’talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden’, eftersom det i artikel 5.3 i denna förordning bland annat föreskrivs följande: ’Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan väckas i en annan medlemsstat... om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa’?
- 2) Omfattas civilrättsliga förfaranden, som inletts på grund av att det finns tidsbegränsningar för yrkanden i ett verkställighetsförfarande om återbetalning av felaktiga betalningar i samma verkställighetsförfarande, av den exklusiva behörigheten enligt artikel 22.5 i [Bryssel I-förordningen] i vilken det föreskrivs att när det gäller verkställighet av domar är det endast domstolarna i den medlemsstat där domen har verkställts eller ska verkställas som är behöriga, oberoende av parternas hemvist?”

19. Begäran om förhandsavgörande, daterad den 6 maj 2020, inkom till domstolen den 8 juni samma år. Den kroatiska och den tjeckiska regeringen samt Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden till domstolen. Det har inte hållits någon förhandling i förevarande mål.

IV. Bedömning

20. De två frågor som den hänskjutande domstolen har ställt avser den behörighet som domstolarna i unionens medlemsstater med tillämpning av Bryssel I-förordningen⁷ har för att pröva en talan som grundar sig på obehörig vinst. I enlighet med domstolens begäran kommer detta förslag till avgörande att inriktas på den första av dessa.

21. Det ska inledningsvis erinras om att det i artikel 2.1 i förordningen, som *huvudregel*, föreskrivs att domstolarna i den medlemsstat där svaranden har hemvist är behöriga. I förevarande fall är det utrett att BP EUROPA:s hemvist, vid tillämpningen av denna förordning, är belägen i Tyskland.⁸ Denna bestämmelse ger således tyska domstolar behörighet.

22. I Bryssel I-förordningen föreskrivs emellertid även regler enligt vilka kändanden i vissa fall kan väcka talan mot svaranden i en annan medlemsstat.⁹ Förordningen innehåller bland annat i artikel 5 *särskilda behörighetsregler* beroende på vilka ”områden” som talan avser, vilka ger kändanden möjlighet att väcka talan vid ytterligare en eller flera behöriga domstolar.

⁷ Det har inte bestritts att den talan som väckts av HRVATSKE ŠUME omfattas av Bryssel I-förordningen. För *det första* omfattas denna talan av förordningens materiella tillämpningsområde, dels eftersom den hänför sig till en gränsöverskridande tvist, dels på grund av att den (a priori) omfattas av ”privaträttens område” i den mening som avses i artikel 1.1 i förordningen. *Vidare* ingår den som väckt nämnda talan i den personkrets som omfattas av förordningens tillämpningsområde, eftersom behörighetsreglerna i förordningen i princip är tillämpliga när svaranden har hemvist i en medlemsstat (se skäl 8 i nämnda förordning) och BP EUROPA har hemvist i Tyskland (se punkt 21 i förevarande förslag till avgörande). *Slutligen*, och såsom redan har förklarats i punkt 9 i detta förslag till avgörande omfattas denna talan av förordningens tidsmässiga tillämpningsområde.

⁸ Enligt artikel 60.1 i Bryssel I-förordningen ska ett bolag vid tillämpningen av denna förordning anses ha hemvist bland annat i orten för dess stadgeenliga säte.

⁹ Se, för ett liknande resonemang, artikel 3.1 i Bryssel I-förordningen.

23. Sådana regler finns särskilt ”om talan avser avtal” och ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”. Vad gäller talan som omfattas av den första kategorin gör artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen det möjligt för käranden att väcka talan vid domstolen ”i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser”. Vad gäller talan som omfattas av den andra kategorin föreskrivs i artikel 5.3 i förordningen att talan kan väckas vid domstolen ”i den ort där skadan inträffade eller kan inträffa”.

24. Möjligheten för en kärende att utnyttja dessa möjligheter att välja behörig domstol beror på hur talan som väckts av käranden kvalificeras. Den fråga som den hänskjutande domstolen har ställt avser just kvalificeringen. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst, såsom den som väckts av HRVATSKE ŠUME, i avsaknad av en särskild bestämmelse i Bryssel I-förordningen anknyter till ”skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i artikel 5.3 i denna förordning. Det är slutligen fråga om att fastställa huruvida den kroatiska domstol vid vilken detta bolag väckt talan kan grunda sin behörighet på denna bestämmelse.

25. Såsom jag redan anfört i inledningen ovan i förevarande förslag till avgörande är kvalificeringen av talan som grundar sig på obehörig vinst enligt Bryssel I-förordningen inte i egentlig mening en ny fråga i domstolens praxis.¹⁰ Domstolen har haft att pröva flera mål som avser samma fråga i förhållande till olika bestämmelser i denna förordning.¹¹ Den har emellertid ännu inte avgjort den fråga som uppkom i förevarande mål på ett entydigt sätt.¹²

26. Den hänskjutande domstolen anser, i likhet med den tjeckiska regeringen och kommissionen, att en talan som grundar sig på obehörig vinst omfattas av artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen. I likhet med den kroatiska regeringen är jag av en annan uppfattning. I detta sammanhang vill jag precisera att även om den första tolkningsfrågan endast avser nämnda artikel 5.3 är denna bestämmelse, på det systematiska planet, såsom kommer att förklaras nedan, knuten till artikel 5.1 i förordningen. Det går nämligen inte att uttala sig om den förstnämnda, utan att dessförinnan ha förkastat den andra. Jag kommer därför att undersöka dem i tur och ordning (avsnitt B). Innan jag gör detta ska jag kort återkomma till det juridiska institutet obehörig vinst, såsom denna framgår av medlemsstaternas nationella rättssystem (avsnitt A).

¹⁰ Jag kommer i detta förslag till avgörande att hänvisa till mål som rör konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, undertecknad i Bryssel den 27 september 1968 (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt på varandra följande konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention (nedan kallad Brysselkonventionen), Bryssel I-förordningen (som har ersatt denna konvention) och Bryssel Ia-förordningen (som ändrade den första förordningen), utan att göra någon åtskillnad mellan dessa instrument. Enligt domstolens fasta praxis kan nämligen domstolens tolkning av bestämmelserna i Brysselkonventionen och i Bryssel I-förordningen överföras till bestämmelserna i Bryssel Ia-förordningen (och omvänt) när de är ”likvärdiga”. Detta är bland annat fallet med dels artikel 5.1 och 5.3 i de två första instrumenten, dels med artikel 7.1 och 7.2 i det tredje instrumentet (se särskilt dom av den 24 november 2020, Wikingerhof (C-59/19, nedan kallad domen i målet Wikingerhof, EU:C:2020:950, punkt 20 och där angiven rättspraxis)).

¹¹ Se dom av den 27 september 1988, Kalfelis (189/87, nedan kallad domen i målet Kalfelis, EU:C:1988:459), dom av den 28 mars 1995, Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85), dom av den 11 april 2013, Sapir m.fl. (C-645/11, EU:C:2013:228), dom av den 20 april 2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282), dom av den 28 juli 2016, Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:607), och dom av den 12 oktober 2016, Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:763).

¹² Denna fråga hade redan ställts i de mål som avgjordes genom dom av den 28 mars 1995, Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85), och dom av den 28 juli 2016, Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:607). I den första domen förklarade sig domstolen icke desto mindre sakna behörighet, medan den i den andra domen fann att det saknades anledning att besvara den på grund av att den aktuella ansökan inte omfattades av tillämpningsområdet för Bryssel I-förordningen. Generaladvokaten Wahl kommenterade däremot utförligt denna fråga i sitt förslag till avgörande i målet Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkterna 48–75), som jag stöder mig på. Slutligen, utan att ge ett entydigt svar på denna fråga, innehåller domen i målet Kalfelis uppgifter i detta avseende (se punkterna 73 och 74 i detta förslag till avgörande).

A. Huvuddragen för obehörig vinst

27. Enligt vad jag känner till finns i alla medlemsstaters nationella rättssystem i en eller annan form det juridiska institutet obehörig vinst (även kallad otillåten vinst, oberättigad vinst, eller otillbörlig vinst).¹³ Enligt detta institut är en person som erhåller en oberättigad vinst till nackdel för en annan person skyldig att återbetala denna till den personen.¹⁴ Det anses allmänt att nämnda institut utgör ett uttryck för skälighetsprincipen enligt vilken ingen får berika sig på någon annans bekostnad.¹⁵

28. De tillämpliga bestämmelserna för detta institut varierar från en medlemsstat till en annan. Framför allt innehåller vissa nationella rättsordningar, såsom den ungerska och den polska rättsordningen, ett begrepp som omfattar obehörig vinst, som motsvaras av en enda talan, historiskt sett kallad *de in rem verso*. I andra nationella rättsordningar, däribland den danska, spanska, franska eller österrikiska, har detta institut omvandlats i olika varianter och motsvarande talan, återbetalning av felaktigt betalda belopp (*condictio indebiti*) skiljer sig särskilt från andra former av obehörig vinst. Dessutom förekommer variationer vad gäller den juridiska kategori som detta institut och dess eventuella varianter hör till. I fransk rätt omfattas till exempel obehörig vinst (och återbetalning av felaktigt betalda belopp) av ”avtalsliknande åtaganden”, ett begrepp som för övrigt är okänt i andra rättsordningar, såsom i tysk rätt, medan nämnda institut i Common law tillhör en ny rättsgren, som benämns *law of restitution*.¹⁶

29. Dessa nyanser är emellertid inte avgörande för tillämpningen av unionens internationellt privaträttsliga bestämmelser. I synnerhet anser jag inte att det är nödvändigt att skilja mellan betalning av felaktigt betalda belopp på grund av obehörig vinst – det andra begreppet, i dess vidare betydelse, som omfattar det förstnämnda. Den exakta klassificeringen av det sistnämnda institutet i varje medlemsstats nationella rätt har inte heller någon betydelse så länge som det faktum att den i allmänhet ingår i *en kategori sui generis* varken har något samband med avtalsrätten eller de regler som är tillämpliga på civilrättsligt ansvar.

30. I medlemsstaternas nationella rättssystem utgör obehörig vinst nämligen en *självständig grund för förpliktelser*. Erhållandet av en sådan vinst ger närmare bestämt upphov till en *återbetalningsskyldighet*. Lagen syftar således till att avhjälpa en orättvis situation genom att kräva att den status quo-situation som förelåg innan ska återställas. Den som har berikats är skyldig att återlämna den ekonomiska fördel (eller, i förekommande fall, penningvärdet av denna fördel) till den som har lidit en förlust som den berikade personen orättmätigt har åtnjutit till nackdel för den drabbade. Käranden åberopar denna skyldighet inom ramen för en talan om

¹³ Se, för en jämförande analys, Von Bar, C. et al. (utgivare), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) – Interim Outline Edition; prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*, Sellier, European Law Publishers, Munich, 2008, vol. IV, bok VII (”Unjustified enrichment”), s. 3843 och följande sidor, särskilt sidorna 3850–3874. Obehörig vinst finns även i unionens materiella rätt (se, bland annat, dom av den 18 december 2014, Somvao (C-599/13, EU:C:2014:2462, punkterna 35 och 36), och dom av den 16 november 2006, Masdar (UK)/kommissionen (T-333/03, EU:T:2006:348, punkt 94, och där angiven rättspraxis)).

¹⁴ Se, för en definition som ligger nära denna, artikel VII.-1:101, punkt 1, i DCFR.

¹⁵ Se bland annat förslag till avgörande av generaladvokaten Mazák i målet Masdar (UK)/kommissionen (C-47/07 P, EU:C:2008:342, punkt 47). Som den hänskjutande domstolen har påpekat grundar sig obehörig vinst på *condictiones* (*condictio indebiti*, *condictio sine causa* etcetera) i romersk rätt (se, särskilt Romani, A.-M., ”Enrichissement injustifié”, Répertoire de droit civil, Dalloz, februari 2018, § 21).

¹⁶ Se, särskilt, Von Bar, C. et al., ovan, sidorna 3860–3865.

obehörig vinst.¹⁷ I fortsättningen av detta förslag till avgörande kommer jag därför att för enkelhetens skull tala om att en talan eller ett yrkande om återbetalning som grundar sig på obehörig vinst.

31. I de olika nationella rättsordningarna förutsätter en sådan talan i allmänhet att *fyra* villkor är uppfyllda, nämligen 1) svarandens vinst, 2) sökandens förlust, 3) att det finns ett samband mellan vinsten och förlusten, 4) att det saknas en ”grund” (med andra ord en rättslig grund) som motiverar denna.¹⁸

32. HRVATSKE ŠUME har gjort gällande att dessa villkor, såsom de anges i kroatisk rätt, är uppfyllda i förevarande fall. Som den hänskjutande domstolen har förklarat medförde utmätningen av flera miljoner HRK på klagandens bankkonto och överföringen av detta belopp till THE BURMAH OIL:s (Deutschland) tillgångar att det andra bolaget berikades och att det första bolaget led en motsvarande förlust. Även om denna förmögenhetsöverföring ursprungligen hade sin ”grund” i det verkställighetsförfarande som THE BURMAH OIL (Deutschland) hade inlett mot FUTURA och närmare bestämt i de verkställighetsåtgärder som vidtagits av Trgovački sud u Zagrebu (Handelsdomstolen i Zagreb) gentemot HRVATSKE ŠUME, ogiltigförklarade Vrhovni sud Republike Hrvatske (Högsta domstolen) dessa åtgärder och därmed försvann även ”grunden” med retroaktiv verkan.¹⁹

B. Kvalificeringen av yrkandena om återbetalning som grundar sig på obehörig vinst enligt artikel 5.1 och artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen

33. Efter att huvuddragen av obehörig vinst har beskrivits, är det nu fråga om att pröva hur de yrkanden som har en sådan grund ska kvalificeras mot bakgrund av artikel 5.1 och artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen. Det är i detta avseende nödvändigt att erinra om vilken metod som ska användas.

34. I avsaknad av definitioner i Bryssel I-förordningen har domstolen vid upprepade tillfällen slagit fast att ”avtal” som avses i artikel 5.1 och ”skadestånd utanför avtalsförhållanden” som anges i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen ska betraktas som självständiga unionsrättsliga begrepp, vilka i huvudsak ska tolkas²⁰ mot bakgrund av förordningens *systematik* och *syften*, för att säkerställa en enhetlig tillämpning av behörighetsreglerna i förordningen i samtliga medlemsstater. En talans anknytning till den ena eller den andra kategorin är därför inte beroende av de lösningar som föreskrivs i den nationella lagstiftningen i den domstol där talan har väckts (lex fori) eller av hur tillämplig lag har betecknats (lex causae).²¹

¹⁷ Se dom av den 16 december 2008, Masdar (UK)/kommissionen (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkterna 44 och 47), och förslag till avgörande av generaladvokaten Wahl i målet Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 61).

¹⁸ Vinsten är ”grundad” när den grundar sig på ett avtal, en ensidig handling, en lagstadgad skyldighet, ett rättsligt avgörande etcetera (se särskilt dom av den 16 december 2008, Masdar (Förenade kungariket)/kommissionen (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 46)). Talan om återbetalning på grund av obehörig vinst kan i allmänhet endast väckas i andra hand, det vill säga när det inte finns något annat juridiskt sätt för den som har lidit en förlust att erhålla det som han har rätt till (se, särskilt, förslag till avgörande av generaladvokaten Mazák i målet Masdar (UK)/kommissionen, C-47/07 P, EU:C:2008:342, punkterna 47 och 48).

¹⁹ Se punkterna 12–15 i detta förslag till avgörande.

²⁰ De allmänna principerna i de nationella rättssystemen är också av betydelse (se fotnot 50 i detta förslag till avgörande).

²¹ Se, särskilt, dom av den 22 mars 1983, Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, punkterna 9 och 10), domen i målet Kalfelis (punkterna 15 och 16), och domen i målet Wikingerhof (punkt 25).

35. Vad för det första gäller *systematiken* i Bryssel I-förordningen har EU-domstolen vid upprepade tillfällen slagit fast att denna bygger på den allmänna regeln i artikel 2.1 i förordningen om att domstolarna i den medlemsstat där svaranden har hemvist är behöriga, medan de särskilda behörighetsregler som föreskrivs bland annat i artikel 5 i denna förordning utgör undantag från denna allmänna regel och därför ska tolkas restriktivt.²²

36. Vad för det andra gäller de mål som eftersträvas med Bryssel I-förordningen följer av skäl 12 i denna förordning att de särskilda behörighetsregler som föreskrivs i artikel 5.1 och 5.3 i denna förordning bland annat²³ eftersträvar mål om närhet och god rättskipning. EU-domstolen har i detta avseende vid upprepade tillfällen slagit fast att den valmöjlighet som en kärke har enligt dessa bestämmelser har införts med beaktande av att det inom de ”kategorier” som avses i bestämmelserna finns en särskilt nära anknytning mellan en talan och den domstol som kan komma att pröva talan, för att ett ändamålsenligt förfarande ska kunna genomföras.²⁴

37. Mot bakgrund av dessa allmänna överväganden har EU-domstolen i sin rättspraxis fastställt självständiga definitioner av ”avtal” och ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”.

38. För *det första* framgår av domstolens fasta praxis, som inleddes genom domen i målet Handte²⁵ att innan artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen kan tillämpas ”måste det fastställas att en rättslig förpliktelse som en part frivilligt har åtagit sig gentemot en annan person föreligger och att kärandens talan grundas på denna förpliktelse”.²⁶ ”Avtal” i den mening som avses i denna bestämmelse omfattar med andra ord varje yrkande som grundar sig på en sådan förpliktelse.²⁷

39. För *det andra*, framgår av en lika fast rättspraxis som följer av domen i målet Kalfelis, som just har preciserats i domen Wikingerhof, att begreppet talan som avser ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”, i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen, omfattar ”varje talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar som inte har anknytning till ett ’avtal’”, i den mening som avses i artikel 5.1 i samma förordning, ”det vill säga inte grundas på en rättslig förpliktelse som en person frivilligt har åtagit sig gentemot en annan person”.²⁸

40. Av en jämförelse av dessa definitioner följer, såsom jag har förklarat i mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof,²⁹ och som domstolen slog fast i domen i det målet,³⁰ att svaret på frågan huruvida talan har anknytning till ”avtal” i den mening som avses i artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen nr 1215/2012, eller till ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”, i den mening som avses i artikel 5.3 i förordningen, är beroende av den förpliktelse som anspråket grundar sig på.

²² Se, särskilt, domen i målet Kalfelis (punkt 19), dom av den 27 oktober 1998, Réunion européenne m.fl. (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 16), och domen i målet Wikingerhof (punkt 26).

²³ Behörighetsreglerna i Bryssel I-förordningen syftar rent allmänt till att säkerställa rättssäkerheten och att stärka det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i medlemsstaterna. Dessa regler måste därför uppvisa en hög grad av förutsebarhet. En kärke måste enkelt kunna avgöra vid vilka domstolar han eller hon kan väcka talan och svaranden på ett rimligt sätt kunna förutse vid vilken domstol en talan kan komma att väckas gentemot honom eller henne (se skäl 11 i denna förordning samt dom av den 17 juni 2021, Mittelbayerischer Verlag, C-800/19, EU:C:2021:489, punkt 25 och där angiven rättspraxis).

²⁴ Se, särskilt, dom av den 6 oktober 1976, Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133, punkt 13), dom av den 20 februari 1997, MSG (C-106/95, EU:C:1997:70, punkt 29), och domen i målet Wikingerhof (punkterna 28 och 37).

²⁵ Dom av den 17 juni 1992 (C-26/91, EU:C:1992:268, punkt 15).

²⁶ Dom av den 20 januari 2005, Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, punkterna 50 och 51), dom av den 28 januari 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 39), och dom av den 11 november 2020, Ellmes Property Services (C-433/19, EU:C:2020:900, punkt 37).

²⁷ Se mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof (C-59/19, nedan kallat ”mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof”, EU:C:2020:688, punkt 36).

²⁸ Se, särskilt, domen i målet Kalfelis (punkt 18), dom av den 1 oktober 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, punkt 36), och domen i målet Wikingerhof (punkt 23).

²⁹ Se, särskilt, punkterna 6, 39, 46, 49, 90 och 118.

³⁰ Se domen i målet Wikingerhof (punkt 31).

41. I huvudsak består ”kvalificeringstestet” i att *identifiera den förpliktelse* som käranden åberopar gentemot svaranden och därefter att *fastställa arten av denna förpliktelse*, vilken i sin tur beror på den omständighet eller den handling som *ligger till grund för förpliktelsen*. Som jag kommer att återkomma till nedan är denna förpliktelse, och således talan, även om den har sin grund i ett avtal eller en annan form av frivilligt åtagande från en persons sida gentemot en annan, av ”avtalsrättslig” natur i den mening som avses i artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen. Om förpliktelsen i fråga däremot har sin grund i en ”skada”, avser förpliktelsen och talan ”skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i artikel 5.3 i denna förordning.³¹ Om slutligen grunden för förpliktelsen är en annan är en tillämpning av den ena eller den andra bestämmelsen utesluten.

42. I detta sammanhang ger förordning (EG) nr 593/2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I)³² (nedan kallad Rom I-förordningen), å ena sidan, och förordning (EG) nr 864/2007 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II)³³ (nedan kallad Rom II-förordningen), å andra sidan, användbar ledning för att fastställa arten av en viss förpliktelse och således för att avgöra hur den talan som den ligger till grund för ska kvalificeras. Även om dessa förordningar inte har exakt samma tillämpningsområde som artikel 5.1 respektive artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen,³⁴ utgör de, vad gäller lagval, motsvarigheten till dessa bestämmelser, och dessa tre förordningar ska i möjligaste mån tolkas på ett enhetligt sätt.³⁵

43. Efter ovannämnda erinran kommer jag i följande avsnitt att förklara varför en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst i princip inte är hänförlig till ett ”avtal” utom i vissa fall (avsnitt 1), och varför den inte omfattas av begreppet ”talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” (avsnitt 2).

1. Talan om återbetalning på grund av obehörig vinst omfattas i princip inte av begreppet ”talan [som] avser avtal”

44. Som jag har förklarat i punkt 38 i detta förslag till avgörande omfattar begreppet ”talan [som] avser avtal”, i den mening som avses i artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen, varje talan som grundar sig på en ”rättslig förpliktelse som parterna frivilligt har åtagit sig”, det vill säga på en ”avtalsförpliktelse” i den termens autonoma betydelse i unionens internationella privaträtt.³⁶ En sådan förpliktelse har sin grund i ett avtal eller en annan form av frivilligt åtagande från en persons sida gentemot en annan person.³⁷

45. I samband med en talan som grundar sig på obehörig vinst är den återbetalningsskyldighet som käranden gör gällande i regel inte en följd av ett sådant frivilligt åtagande från svarandens sida gentemot käranden. Denna förpliktelse har tvärtom uppkommit oberoende av den berikade partens vilja. Även om BP EUROPA:s föregångare i förevarande fall inledde det

³¹ Se mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof (punkt 49, samt där angivna referenser). Se, för en tillämpning på senare tid av detta test, dom av den 25 mars 2021, Obala i lučice (C-307/19, EU:C:2021:236, punkterna 88 och 89).

³² Europaparlamentets och rådets förordning av den 17 juni 2008 (EUT L 177, 2008, s. 6).

³³ Europaparlamentets och rådets förordning av den 11 juli 2007 (EUT L 199, 2007, s. 40).

³⁴ Se punkterna 77 och 78 i detta förslag till avgörande.

³⁵ Se skäl 7 i Rom I och II-förordningen, och mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof (punkt 5).

³⁶ EU-domstolen har dessutom införlivat detta begrepp från Rom I-förordningen (se dom av den 21 januari 2016, ERGO Insurance och Gjensidige Baltic, C-359/14 och C-475/14, EU:C:2016:40, punkt 44).

³⁷ Det ska understrykas att varje förpliktelse, inbegripet en ”avtalsförpliktelse”, har sin primära grund i lag. Frågan är emellertid huruvida förpliktelsen, enligt lag, åligger gäldenären *på grund av ett avtal eller ett annat frivilligt åtagande från dennes sida*, eller oberoende av ett sådant åtagande (se, för ett liknande resonemang domen i målet Wikingerhof (punkterna 33 och 34)). Se, för de olika typer av frivilliga åtaganden som domstolen har erkänt i sin praxis, mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof (punkt 37).

verkställighetsförfarande som gav upphov till vinsten, så var dess vilja begränsad till detta. Bolaget hade inte för avsikt att göra ett åtagande gentemot HRVATSKE ŠUME. Nämda återbetalningsskyldighet följer i själva verket direkt av lagen, enligt vilken avsaknad av ”grund” som motiverar denna vinst av billighetsskäl medför rättsverkningar.

46. En förpliktelse som grundas på obehörig vinst utgör följaktligen i allmänhet inte en ”rättslig förpliktelse som parterna frivilligt har åtagit sig” i den mening som avses i rättspraxis avseende artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen. Talan om återbetalning på grundval av en sådan vinst anknyter således i princip inte till den ”talan som [avser] avtal” som avses i denna bestämmelse.³⁸

47. En läsning av Rom II-förordningen bekräftar denna tolkning. Det framgår nämligen av artikel 2.1 i denna förordning att återbetalningsskyldigheten som har sin grund i obehörig vinst anses utgöra en ”utomobligatorisk förpliktelse” som omfattas av förordningen³⁹ och som enligt artikel 10 i förordningen omfattas av särskilda lagvalsregler.

48. Det måste *dock* göras ett avsteg från ovanstående tolkning. Som kommissionen med rätta har påpekat kan nämligen en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst ingå i olika sammanhang. Även om en sådan begäran kan framställas mellan personer som för övrigt inte är bundna av något rättsförhållande, vilket a priori är fallet med HRVATSKE ŠUME och BP EUROPA,⁴⁰ kan den även ha ett nära samband med ett rådande avtalsförhållande eller ett avtalsförhållande som förmodas råda mellan parterna i tvisten.

49. Såsom domstolen emellertid slog fast i domen i målet Profit Investment SIM,⁴¹ avser en talan om återbetalning av prestationer som har tillhandahållits inom ramen för ett ogiltigt avtal av begreppet ”talan [som] avser avtal” i den mening som avses i artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen. Enligt min mening ska samma tolkning tillämpas vad gäller talan om återbetalning till följd av hävning av ett avtal på grund av avtalsbrott eller en felaktig betalning som gjorts inom ramen för ett avtal, till exempel när en gäldenär i avtalet betalar en skuld som överstiger dess faktiska belopp.

50. Även om sådana ansökningar om återbetalning ibland (men inte alltid), grundar sig på materiell rätt, reglerna om obehörig vinst,⁴² ska de vid tillämpningen av behörighetsreglerna i Bryssel I-förordningen anses ha sitt ursprung i ett avtal. Klaganden har i huvudsak gjort gällande en ”avtalsförpliktelse” som enligt honom är ogiltig eller inte har fullgjorts av svaranden, eller som

³⁸ Se, för ett liknande resonemang, Minois, M., *Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations*, LGDJ, Paris, 2020, s. 263. Jag är väl medveten om att domstolen i sin dom av den 14 maj 2009, *Ilsinger* (C-180/06, EU:C:2009:303, punkt 57), som ett obiter dictum, antydde att yrkanden som ”föregå[r] ett avtal eller [är] av kvasikontraktuell natur, ”systematiskt omfattas av artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen. Enligt min mening rör det sig emellertid om en olycklig formulering. Förutom att det sedan domen av den 17 september 2002, *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499), är fastställt att ansvaret före avtals ingående inte omfattas av artikel 5.1 utan av artikel 5.3 i samma förordning (se fotnot 80 i detta förslag till avgörande), omfattas kategorin ”kvasiavtal”, som i vissa nationella rättsordningar omfattar obehörig vinst (se punkt 28 i detta förslag till avgörande), i allmänhet inte av artikel 5.1 av de skäl som jag just anfört.

³⁹ Se dom av den 21 januari 2016, *ERGO Insurance et Gjensidige Baltic* (C-359/14 och C-475/14, EU:C:2016:40, punkterna 45 och 46). Se även, analogt, dom av den 16 december 2008, *Masdar* (Förenade kungariket)/kommissionen (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 48).

⁴⁰ Beslutet om hänskjutande innehåller inga uppgifter om eventuella avtalsförhållanden som utgör bakgrunden till det nationella målet. Det framgår för det första att THE BURMAH OIL (Deutschland) var FUTURA:s fordringsägare. Den aktuella fordran hade möjligen sin grund i ett avtal mellan dessa båda bolag. För det andra påstods FUTURA vara fordringsägare till HRVATSKE ŠUME. Det fanns således kanske även ett avtal mellan dessa båda bolag. Däremot fanns det a priori inget avtalsförhållande mellan THE BURMAH OIL (Deutschland) och HRVATSKE ŠUME (se punkt 12 i förevarande förslag till avgörande).

⁴¹ Dom av den 20 april 2016 (C-366/13, EU:C:2016:282, punkterna 55 och 58).

⁴² När ett avtal på grundval av vilket prestationer har tillhandahållits ogiltigförklaras, förlorar den vinst som mottagaren av dessa tjänster har gjort sin ”grund” (se dom av den 16 december 2008, *Masdar* (UK)/kommissionen, C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 55). På liknande sätt saknar en överskjutande betalning från gäldenären i en avtalsförpliktelse ”grund”, eftersom den just går utöver vad som var motiverat enligt lag. I vissa rättsordningar, däribland fransk rätt och ungersk rätt, omfattas emellertid de återbetalningar som följer av att avtalet omintetgörs till följd av särskilda avtalsbestämmelser (se, bland annat, *Von Bar*, C. et al., ovan, s. 3860).

han anser sig ha ”fullgjort i överkant”, för att styrka sin rätt till återbetalning, vilken utgör den ”gottgörelse” (*remedy*) som begärts. En sådan talan grundar sig således i huvudsak på den aktuella ”avtalsförpliktelsen”, eftersom den återbetalningsskyldighet som klaganden gör gällande inte existerar självständigt.⁴³

51. Det är dessutom förenligt med målen rörande anknytning och god rättskipning som eftersträvas med artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen att behörig domstol att bedöma avtalsförhållandet kan uttala sig om följderna av att avtalet ogiltigförklaras, inte fullgörs eller överdebiteras och bland annat om de återbetalningar som följer därav.⁴⁴ I synnerhet ska behörigheten inte variera beroende på om käranden till följd av att svaranden underlåtit att fullgöra en avtalsförpliktelse begär skadestånd eller att avtalet ska hävas och de prestationer som utväxlats ska återgå.⁴⁵ För den domstol vid vilken talan om återbetalning väckts innebär prövningen av en sådan talan att domstolen måste avgöra frågor av avtalsrättslig art (såsom, beroende på omständigheterna, den aktuella avtalsförpliktelsens innehåll, giltighet, eller det sätt på vilket den ska fullgöras av svaranden) vid bedömningen av motsvarande bevisning. Det finns således en mycket nära anknytning mellan talan och domstolen ”i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser” i den mening som avses i denna bestämmelse.⁴⁶

52. För *det första* föreskrivs dessutom i artikel 12.1 c och e i Rom I-förordningen att den lag som är tillämplig på avtalet (*lex contractus*) ska reglera följderna vid avtalsbrott och följderna av avtalets ogiltighet. Unionslagstiftaren har således tagit ställning för att återbetalningskrav som framställs efter hävning eller ogiltigförklaring av ett avtal samt de förpliktelser som ligger till grund för dem är av avtalsrättslig karaktär. För *det andra* framgår det av artikel 10.1 i Rom II-förordningen att när en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i obehörig vinst rör ett rådande avtalsförhållande mellan parterna (typiskt sett när gäldenären i avtalet betalar en skuld som överstiger det faktiska beloppet), ska den lag tillämpas som reglerar det förhållandet, det vill säga *lex contractus*. Överensstämmelsen mellan dessa båda förordningar och Bryssel I-förordningen säkerställs således i möjligaste mån.

2. Talan om återbetalning på grund av obehörig vinst omfattas inte av begreppet ”talan som [avser] skadestånd utanför avtalsförhållanden”

53. Vad nu gäller artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen ska det erinras om att två kumulativa villkor följer av domstolens praxis i domen *Kalfelis* som nämnts ovan i punkt 39 i detta förslag till avgörande. En talan avser ”skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i denna

⁴³ Se, analogt, mitt förslag till avgörande i målet *Wikingerhof* (punkt 99). Det kan också anses att återbetalningsskyldigheten, i detta sammanhang, krävs enligt lag på grund av det avtal som parterna är bundna av, eller antas vara bundna av (se fotnot 37 i detta förslag till avgörande).

⁴⁴ Se, för ett liknande resonemang, förslag till avgörande av generaladvokaten Bot i målet *Profit Investment SIM* (C-366/13, EU:C:2015:274, punkterna 69–82), Briggs, A., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Law, Oxon, 2009, 5:e upplagan, sidorna 225–227, Magnus, U., och Mankowski, P., *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Otto Schmidt, Cologne, 2016, sidorna 174–176, Hartley, T., *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe – The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*, Oxford University Press, Oxford, 2017, s. 111, Grušić, U., ”Unjust enrichment and the Brussels I Regulation”, *International & Comparative Law Quarterly*, 2019, band 68, nr 4, sidorna 837–868, särskilt sidorna 849–861, och Minois, M., ovan, s. 322.

⁴⁵ Rent allmänt borde kvalificeringen inte vara beroende av den ”gottgörelse” (*remedy*) som klaganden har begärt (se fotnot 82 i detta förslag till avgörande).

⁴⁶ Se punkt 36 i detta förslag till avgörande. Jag vill understryka att eftersom den ”förpliktelse som talan avser”, i den mening som avses i artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen, när det gäller sådana återbetalningskrav, enligt min uppfattning är den avtalsförpliktelse som i ansökan anges vara ogiltig, inte ha fullgjorts av svaranden eller ha ”fullgjorts i överkant” av klaganden (se punkt 50 i detta förslag till avgörande), så är behörig domstol domstolen på den ort där förpliktelsen har eller ska fullgöras (se, för ett liknande resonemang, förslag till avgörande av generaladvokaten Kokott i målet *Kostanjevec*, C-185/15, EU:C:2016:397, punkt 64).

bestämmelse, under förutsättning att talan *dels* ”syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar”, *dels* ”inte har anknytning till ett ’avtal’” i den mening som avses i artikel 5.1 i förordningen.

54. Det följer av det föregående avsnittet att en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst inte har anknytning till ett ”avtal”, eftersom den inte grundar sig på en ”en rättslig förpliktelse som parterna frivilligt har åtagit sig”, utan på en ”utomobligatorisk förpliktelse” – såvida den inte har ett nära samband med ett tidigare rådande avtalsförhållande, eller ett avtalsförhållande som antas föreligga mellan parterna i tvisten.

55. Det återstår således att pröva huruvida en sådan talan ”syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar” i den mening som avses i den rättspraxis som följer av domen Kalfelis.

56. Som jag redan har påpekat är jag, precis som den kroatiska regeringen, inte av den uppfattningen.⁴⁷

57. Det ska *för det första* erinras om att domstolen i ”den ort där skadan inträffade eller kan inträffa” är behörig enligt artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen ”om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden”. För tillämpningen av denna bestämmelse är det således nödvändigt att identifiera en sådan ”skada”. Det rör sig således om en förutsättning för varje talan som avser ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”.

58. Från och med domen Bier⁴⁸ delade domstolen upp begreppet ”skada” i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen i två separata begrepp: ”skadan” och den ”som orsakar skadan”.⁴⁹ Domstolen hänvisade i detta sammanhang till rekvisiten för utomobligatoriskt ansvar, som framgår av de allmänna principer som följer av medlemsstaternas nationella rättssystem.⁵⁰ Domstolen slog fast att ”[e]tt skadeståndsansvar utanför avtalsförhållanden ... endast [kan] komma i fråga om det kan fastställas ett orsakssamband mellan skadan och den handling som ligger till grund för skadan.”⁵¹

59. En talan ”syftar [följaktligen] till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar” i den mening som avses i domen i målet Kalfelis, såvitt den grundas på en ”skada” som svaranden kan klandras för och som har orsakats kändan.⁵² Enligt domstolens praxis och de allmänna

⁴⁷ Se även förslag till avgörande av generaladvokaten Wahl i målet Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 58), och mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof (fotnot 66). Se, för annan uppfattning, förslag till avgörande av generaladvokaten Darmon i målet Shearson Lehman Hutton (C-89/91, ej publicerad, EU:C:1992:410, punkt 102).

⁴⁸ Dom av den 30 november 1976 (21/76, EU:C:1976:166).

⁴⁹ Dom av den 30 november 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkterna 13–15).

⁵⁰ Dom av den 30 november 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 17). Domstolen har ibland slagit fast att de begrepp som används i Bryssel I-förordningen ska tolkas med hänvisning dels till förordningens syfte och systematik, dels till *de allmänna principerna i de nationella rättssystemen som helhet* (se särskilt dom av den 25 mars 2021, Obala i lučice, C-307/19, EU:C:2021:236, punkt 60 och där angiven rättspraxis). De kategorier som förekommer i Bryssel I-förordningen återger nämligen begrepp som grundar sig på civilrätt, handelsrätt och processrätt (”avtal”, ”brott” etcetera), vars innebörd inte kan utläsas enbart med hänsyn till förordningens syften och systematik. För att ge dessa begrepp en självständig definition har domstolen uttryckligen eller underförstått låtit sig inspireras av bland annat dessa allmänna principer, vilka gör det möjligt att urskilja ”kärnan” för vart och ett av dem. I alla dessa tveksamma fall ska den kvalificering som är mest förenlig med förordningens syften och systematik ha företräde (se, analogt, mitt förslag till avgörande i målet Verein für Konsumenteninformation, C-272/18, EU:C:2019:679), punkt 47).

⁵¹ Dom av den 30 november 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 16). Se även dom av den 16 juli 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, punkt 28), dom av den 18 juli 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punkt 34), och dom av den 21 april 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punkt 41).

⁵² Se dom av den 21 april 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punkterna 39 och 40).

principer som nämnts i föregående punkt är en sådan skada ett rättsstridigt handlande, det vill säga en handling eller en underlåtenhet som strider mot en skyldighet eller ett förbud som föreskrivs i lag för var och en och som orsakar en annan person skada.⁵³

60. Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i huruvida den skillnad som görs i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen, i flera av dess språkversioner, mellan ”delikt” och ”kvasidelikt” inte påkallar en vidare tolkning av tillämpningsområdet för denna bestämmelse. I detta sammanhang anser den hänskjutande domstolen att det andra begreppet, i motsats till det förstnämnda, skulle kunna omfatta andra rättsliga omständigheter än ”skada”.

61. Jag anser att så inte är fallet. Domstolen har i sin rättspraxis avseende artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen med rätta aldrig gjort någon åtskillnad mellan ”delikt” och ”kvasidelikt”. Förutom att denna åtskillnad inte återfinns i alla språkversioner av förordningen,⁵⁴ syftar inte förekomsten av ordet ”kvasidelikt” i vissa av dem till att utvidga tillämpningsområdet för denna bestämmelse. Det rör sig i själva verket om ett lån från fransk rätt som har det särdraget att skilja mellan civilrättsligt ansvar härrörande från frivilliga handlingar (delikt) och civilrättsligt ansvar till följd av skadebringande händelser som orsakats av försummelse eller oaktsamhet (kvasidelikt).⁵⁵ Sammanfattningsvis anger nämnda begrepp i de berörda versionerna endast att denna bestämmelse omfattar ”skada” oberoende av om denna har orsakats uppsåtligt eller av oaktsamhet.⁵⁶ Delikt och kvasidelikt utgör två varianter av samma handling. Om begreppet ”kvasidelikt” omfattar andra typer av rättsliga handlingar, såsom den hänskjutande domstolen själv har påpekat, innehåller nämnda artikel 5.3 för övrigt inte något behörighetskriterium för de berörda käromålen.

62. Av det ovan anförda följer att en talan ”syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar” i den mening som avses i domen i målet Kalfelis och således hänför sig till ”skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen, när den grundar sig på en utomobligatorisk förpliktelse som, såsom jag har förklarat i punkt 41 i detta förslag till avgörande, har sin grund i en ”skada” (”delikt” eller ”kvasidelikt”), såsom denna har definieras i punkt 59 i detta förslag till avgörande.⁵⁷ En talan som grundar sig på en utomobligatorisk förpliktelse som har sin grund i en annan rättslig omständighet än en ”skada” omfattas däremot inte av denna bestämmelse. Sammanfattningsvis omfattar nämnda bestämmelse inte samtliga utomobligatoriska förpliktelser, utan en underkategori av dessa, som jag kommer att beteckna som ”deliktuella eller kvasideliktuella förpliktelser”.

⁵³ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 september 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, punkterna 25 och 27), dom av den 1 oktober 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, punkterna 41 och 42), dom av den 18 juli 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punkterna 35–38), och dom av den 21 april 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punkt 50), och domen i målet Wikingerhof (punkterna 33, 34 och 36). Idén om rättsstridigt handlande framgår av olika språkversioner av Bryssel I-förordningen (se, särskilt, den italienska språkversionen (”in materia di *illeciti civili* dolosi o colposi”) och den nederländska språkversionen (”*onrechtmatige daad*”) (min kursivering)). Det kan emellertid inte uteslutas att artikel 5.3 i denna förordning även är tillämplig på de särskilda fallen med strikt ansvar, där det i lagen föreskrivs att viss verksamhet, som för övrigt är lagenlig, medför ansvar, grundat på *rishteorin*, för den särskilda skada som den orsakar någon annan. Detta särskilda fall är emellertid inte i fråga i förevarande mål.

⁵⁴ Enligt mina efterforskningar återfinns begreppet ”kvasidelikt” i en viss form i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen i dess bulgariska, spanska, tjeckiska, tyska, grekiska, engelska, franska, kroatiska, italienska, lettiska, litauiska, ungerska, maltesiska, polska, rumänska och slovenska språkversion. Detta begrepp återfinns inte i den danska, estniska, nederländska, portugisiska, slovakiska, finska och svenska språkversionen av denna förordning.

⁵⁵ Se artikel 1241 i den franska code civil (civillagen). Denna åtskillnad framgår för övrigt tydligt av den italienska språkversionen av Bryssel I-förordningen (”in materia di *illeciti civili dolosi o colposi*”) (min kursivering).

⁵⁶ Se, särskilt, Dickinson, A., *The Rome II Regulation*, Oxford University Press, 2008, sidorna 347 och 348, och Magnus, U., och Mankowski, P., ovan, s. 271. Jag anser för övrigt att även fall av strikt ansvar, som uteslutande beror på att en rättsstridig skadebringande handling har konstaterats, oberoende av subjektivt inslag, omfattas av denna bestämmelse.

⁵⁷ Se mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof (punkt 46). I ett omvänt perspektiv har domstolen redan använt begreppet ”fordran på grund av en skadevallande handling” (dom av den 25 oktober 2012, Folien Fischer och Fofitec, C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 43).

63. Även om kategorin ”skadestånd utanför avtalsförhållanden”, såsom denna har tolkats i domen i målet Kalfelis omfattar många olika typer av ansvar,⁵⁸ rör det sig inte, i motsats till vad kommissionen påstår, om en ”restkategori” som omfattar varje talan som grundar sig på ett civilrättsligt eller handelsrättsligt ansvar som inte är ”avtalsrättsligt” i den mening som avses i artikel 5.1 i Bryssel I-förordningen.⁵⁹ I den domen anförde domstolen enbart att denna bestämmelse och artikel 5.3 i denna förordning *utesluter varandra ömsesidigt*, en och samma talan om civilrättsligt ansvar kan inte omfattas av två bestämmelser samtidigt.⁶⁰ Det finns dock käromål som inte anknyter till någon av dessa båda bestämmelser, eftersom de grundar sig på förpliktelser som varken är ”avtalsförpliktelser” eller ”deliktuelle eller kvasideliktuelle förpliktelser”.

64. För *det andra*, även om en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst, i princip, grundar sig på en utomobligatorisk förpliktelse⁶¹, har denna förpliktelse inte sin grund i en ”skada” som kan tillskrivas svaranden, i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.⁶² Såsom den hänskjutande domstolen i huvudsak har påpekat kan en obehörig vinst nämligen inte anses utgöra en sådan ”skada”. I motsats till vad den tjeckiska regeringen och kommissionen har gjort gällande rör det sig således inte om ett ”kvasidelikt” i den mening som avses i denna bestämmelse.

65. Den skyldighet till återbetalning som ligger till grund för en sådan talan följer av att svaranden erhållit en vinst och av avsaknaden (eller snarare, i förekommande fall till följd av ett retroaktivt försvinnande) av den grund som berättigat vinsten.⁶³ Såsom den kroatiska regeringen anför *förutsätter* en sådan talan *inte någon skadlig handling eller underlåtenhet* som kan tillskrivas svaranden. Den aktuella förpliktelsen uppkom spontant *oberoende* av hans beteende.⁶⁴

66. Den tjeckiska regeringen har, i huvudsak, genmält att den handling som utlöste obehörig vinst (nämligen i förevarande fall, svarandens genomförande av verkställighetsförfarandet som senare ogiltigförklarades) ska likställas med en ”skada” i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.

67. Enligt min mening är ett sådant likställande emellertid inte befogat. För *det första* har den skyldighet som ligger till grund för en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst egentligen inte sin grund i den handling som utlöste denna vinst, utan i själva vinsten. *Vidare* kan den utlösande handlingen inte alltid tillskrivas svaranden. Denna handling kan tvärtom mycket

⁵⁸ Se dom av den 30 november 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 18). Se, för olika exempel, mitt förslag till avgörande i målet Wikingerhof (punkt 48).

⁵⁹ Se förslag till avgörande av generaladvokaten Gulmann förslag till avgörande i målet Reichert och Kockler (C-261/90, ej publicerat, EU:C:1992:78, REG s. 2169), förslag till avgörande av generaladvokaten Jacob i målet Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, punkterna 53–57), och förslag till avgörande av generaladvokaten Bobek förslag till avgörande i målet Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, punkt 98). Domstolen slog i dom av den 27 oktober 1998, Réunion européenne m.fl. (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 24), dom av den 13 mars 2014, Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 27), och dom av den 28 januari 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 44), visserligen fast att, även om käromålen i fråga inte anknyter till ”avtal”, ska de anses ”avse skadestånd utanför avtalsförhållande”. Domstolen drog emellertid denna slutsats med motiveringen att dessa käromål under alla omständigheter grundade sig på en rättsstridig handling som kan tillskrivas svaranden och som orsakat klaganden skada, Den enda frågan var huruvida detta ansvar var ”avtalsrättsligt” eller ”deliktuelle”.

⁶⁰ Se domen i målet Wikingerhof (punkt 26).

⁶¹ Se ovan punkt 54.

⁶² Se, för ett liknande resonemang, House of Lords (Förenade kungariket), dom av den 30 oktober 1997, Kleinwort Benson Ltd mot City of Glasgow District Council [1997] UKHL 43, Magnus, U., och Mankowski, P., ovan, s. 272, Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, Paris, 4:e upplagan, 2010, s. 219, Grušić, U., ovan, s. 86, och Minois, M., ovan, sidorna 262–265.

⁶³ Se punkt 32 i detta förslag till avgörande.

⁶⁴ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 december 2008, Masdar (UK)/kommissionen (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 49), och förslag till avgörande av generaladvokaten Wahl i målet Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 62).

ofta tillskrivas käranden, som exempelvis av misstag har överfört ett felaktigt penningbelopp. *Slutligen*, även om verkställighetsförfarandet i förevarande fall genomfördes på initiativ av svaranden i det nationella målet, kan detta inte anses utgöra en ”skada” som kan tillskrivas svaranden, eftersom en sådan handling inte på något sätt är rättsstridig och inte i juridisk bemärkelse har orsakat klaganden i det nationella målet någon ”skada”.

68. Kommissionen har för sin del genmält att ”skadan”, i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen, ligger i att svaranden i det nationella målet har underlåtit att återbetala den omtvistade vinsten till klaganden i det nationella målet, i strid med artikel 1111 i lagen om skyldigheter.⁶⁵

69. Kommissionen kan inte vinna framgång med detta argument. Den påstådda återbetalningsskyldigheten förelåg per definition innan svaranden i det nationella målet eventuellt vägrade att fullgöra den. Att anse att denna skyldighet följer av svarandens uppträdande, skulle således innebära ett cirkelresonemang. Denna skyldighet har sin grund i en tidigare handling. Skyldigheten uppkom från den tidpunkten då den obehöriga vinsten erhöles (eller snarare, i förekommande fall, vid den tidpunkten då verkställighetsförfarandet ogiltigförklarades med retroaktiv verkan (*ex tunc*)).

70. Om enbart den omständigheten att en svarande inte har fullgjort en tidigare förpliktelse ska anses utgöra en ”skada”, skulle artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen för övrigt ha ett extremt vitt tillämpningsområde, eftersom en talan vid domstol på privaträttens område i allmänhet motiveras av att svaranden inte har fullgjort en påstådd förpliktelse.⁶⁶

71. I motsats till vad kommissionen har gjort gällande är situationen inte jämförbar med den situation som var aktuell i det mål som gav upphov till domen *Austro-Mechana*,⁶⁷ till vilken den hänskjutande domstolen också har hänvisat. Omständigheterna i det målet är enligt min mening mycket speciella.

72. Det ska erinras om att domstolen i den domen slog fast att en begäran om betalning av den ”rimliga kompensation” som föreskrivs i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället,⁶⁸ såsom den som framställdes av *Austro-Mechana*, en organisation för kollektiv förvaltning av rättigheter på upphovsrättsområdet som bedrivs i bolagsform, mot Amazon, avser ”skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.⁶⁹ Grunden för denna begäran var skyldigheten för Amazon att betala denna ”kompensation” enligt österrikisk rätt på grund av att inspelningsmedier salufördes i Österrike.⁷⁰ Det rörde sig här inte om en rättsstridig handling. Detta beteende bidrog emellertid till den skada som rättsinnehavarna orsakades till följd av att deras skyddade verk privatkopierades. Enligt domstolens fasta praxis är syftet med nämnda ”kompensation” att ersätta denna skada. *Austro-Mechana* som utgör

⁶⁵ Som återges i punkt 11 i detta förslag till avgörande.

⁶⁶ Se förslag till avgörande av generaladvokaten Wahl i målet *Siemens Aktiengesellschaft Österreich* (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 61). Ett sådant resultat skulle strida mot principen om restriktiv tolkning av denna bestämmelse (se punkt 83 i detta förslag till avgörande).

⁶⁷ Dom av den 21 april 2016 (C-572/14, EU:C:2016:286).

⁶⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv av den 22 maj 2001 (EGT L 167, 2001, s. 10).

⁶⁹ Det ska erinras om att de medlemsstater som i sin lagstiftning inför ett undantag från den rätt till mångfaldigande som tillkommer rättsinnehavarna när det gäller privatkopiering (det så kallade undantaget för privatkopiering) av deras skyddade verk ska föreskriva att en ”rimlig kompensation” ska betalas ut till rättsinnehavarna. Även om det i princip borde ankomma på de användare som gör dessa kopior att betala denna ”kompensation”, får medlemsstaterna även låta de personer som saluför inspelningsmedier som möjliggör dessa kopior bära denna kompensation (se artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 och dom av den 21 april 2016, *Austro-Mechana*, C-572/14, EU:C:2016:286, punkterna 17–26, och där angiven rättspraxis).

⁷⁰ Se dom av den 21 april 2016, *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, punkt 37).

organisationen för kollektiv upphovsrättsförvaltning uppbar denna kompensation för de rättsinnehavare som bolaget företrädde. Den skada som detta bolag åberopade var således i själva verket dessa rättsinnehavares skada. Sammanfattningsvis kunde den förpliktelse som begäran baserade sig på, efter en samlad bedömning, anses ha sin grund i en ”skada”⁷¹. För övrigt var de österrikiska domstolarna bäst lämpade att bedöma den skada som dessa innehavare lidit till följd av de privata kopior som gjorts av österrikiska konsumenter (som potentiellt var beroende av antalet inspelningsmedier som Amazon sålde i Österrike) och följaktligen att pröva storleken på den ”rimliga kompensation” som dessa bolag skulle betala.⁷²

73. För *det tredje* bekräftas enligt min mening tolkningen att en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst inte omfattas av artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen av en annan del av domen Kalfelis. Det ska erinras om att i det mål som gav upphov till den domen förde en enskild talan mot sin bank till följd av misslyckade börstransaktioner och framställde i det sammanhanget kumulativa yrkanden som vilade på tre olika grunder, nämligen avtalsrättsligt ansvar, utomobligatoriskt skadeståndsansvar och slutligen obehörig vinst. I detta sammanhang ville den hänskjutande domstolen bland annat få klarhet i huruvida den domstol som enligt artikel 5.3 i Brysselkonventionen var behörig att pröva talan som grundade sig på utomobligatoriskt skadeståndsansvar i andra hand även var behörig att pröva talan som grundade sig på avtalsrättsligt ansvar eller obehörig vinst.

74. Domstolen besvarade den frågan med att ”den domstol som i enlighet med artikel 5.3 [i Bryssel I-förordningen] är behörig att pröva en talan i den del denna grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar inte [ska] anses behörig att pröva [den aktuella] talan i den del den *inte grundas på ett [utomobligatoriskt skadeståndsansvar]*”⁷³. Vid en läsning mot bakgrund av vad anförts i föregående punkt hänvisar uttrycket ”*inte grundas på ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar*” implicit men nödvändigtvis till avtalsrättsligt ansvar och obehörig vinst.

75. För *det fjärde* anser jag, i motsats till den tjeckiska regeringen och kommissionen, att innehållet i Rom II-förordningen inte vederlägger, utan tvärtom, stöder den tolkning som föreslås i detta förslag till avgörande.

76. Även om, såsom jag har angett i punkt 47 i detta förslag till avgörande, skyldigheter som har sin grund i en obehörig vinst ingår i förordningen bland de ”utomobligatoriska förpliktelser” som omfattas av förordningens tillämpningsområde, ingår dessa i en *specifik kategori* i förordningen.⁷⁴

77. Närmare bestämt innehåller Rom II-förordningen, *för det första*, i kapitel II, regler som är tillämpliga på utomobligatoriska förpliktelser som har sin grund i en ”skadeståndgrundande händelse”. Detta begrepp har enligt min mening samma innebörd som det identiska begrepp som

⁷¹ Denna dom ingår således bland de särskilda fall som avses i fotnot 53 i detta förslag till avgörande.

⁷² Se, för ett liknande resonemang, mitt förslag till avgörande i målet Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:90, punkt 93). Omvänt föreligger inte en sådan närhet enligt min mening i förevarande fall (se punkterna 84–89 i förevarande förslag till avgörande).

⁷³ Domen i målet Kalfelis (punkt 19) (min kursivering).

⁷⁴ Det överensstämmer med den omständigheten att obehörig vinst i medlemsstaternas materiella rätt ingår i en kategori av sitt eget slag (se punkt 29 i förevarande förslag till avgörande).

finns i artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.⁷⁵ Här avses således deliktuella eller kvasideliktuella förpliktelser som anges i punkt 62 i förevarande förslag till avgörande.⁷⁶ Sammanfattningsvis omfattar kapitel II, i princip, samma förpliktelser som nämnda artikel 5.3.⁷⁷

78. För *det andra* samlas i Rom II-förordningen i kapitel III de regler som är tillämpliga på utomobligatoriska förpliktelser som har sin grund i "annat än en skadestandsgrundande händelse".⁷⁸ De yrkanden som grundar sig på aktuella förpliktelser ska per definition inte omfattas av artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.⁷⁹ Detta kapitel III inbegriper obehörig vinst. Denna klassificering bekräftar, sålunda, att den återbetalningsskyldighet som ligger till grund för en talan som grundar sig på obehörig vinst inte har sin grund i en "skada" i den mening som avses i nämnda artikel 5.3.⁸⁰

79. *Mot bakgrund av det ovan anförda* anser jag att talan om återbetalning som grundar sig på obehörig vinst inte omfattas av artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen.⁸¹

80. I motsats till vad den tjeckiska regeringen har anfört innebär denna tolkning inte att rätt till domstolsprövning förnekas. I de situationer då artikel 5.1 i förordningen inte är tillämplig⁸² följer därav endast att en enskild inte har valmöjlighet vad gäller val av domstol för att väcka talan på grundval av obehörig vinst, vilken ska väckas vid domstolen i den medlemsstat där svaranden har hemvist, i enlighet med huvudregeln i artikel 2.1 i nämnda förordning.⁸³

⁷⁵ Med hänsyn till den strävan efter en enhetlig tolkning av dessa båda förordningar som unionslagstiftaren har gett uttryck för (se punkt 42 i förevarande förslag till avgörande).

⁷⁶ I motsats till vissa språkversioner av Bryssel I-förordningen hänvisas det i Rom II-förordningen inte till begreppet "kvasidelikt". I skälen 11 och 12 i den sistnämnda förordningen preciseras emellertid att de lagvalsregler som den innehåller bland annat är tillämpliga på "skadestandsgrundande händelser" och på "strikt ansvar".

⁷⁷ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 juli 2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, punkt 39). Med den skillnaden att Bryssel I-förordningens materiella tillämpningsområde innehåller undantag som inte återfinns i Rom II-förordningen, och tvärtom.

⁷⁸ Se skäl 29 i Rom II-förordningen.

⁷⁹ Jag hänvisar återigen till punkt 62 i detta förslag till avgörande. Därför är tillämpningsområdet för Rom II-förordningen enligt min mening mer omfattande än tillämpningsområdet för artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen. Det är riktigt att domstolen i sin dom av den 17 september 2002, Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499), slog fast att en talan om ansvar före avtals ingående avser "skadestånd utanför avtalsförhållanden" i den mening som avses i denna bestämmelse, medan unionslagstiftaren har kategoriserat "culpa in contrahendo" i artikel 12 i Rom II-förordningen bland "annat än en skadestandsgrundande händelse". Detta medför en viss inkonsekvens. Såsom domstolen har slagit fast följer skyldigheten att ersätta skada som uppkommit till följd av ett obehörigt avbrott i avtalsförhandlingarna faktiskt av en "skadestandsgrundande händelse" som kan tillskrivas svaranden, nämligen åsidosättande av rättsregler, enligt vilka parterna under sådana avtalsförhandlingar ska handla i enlighet med tro och heder (se punkterna 25 och 27 i nämnda dom).

⁸⁰ Kommissionens påstående, som återfinns på sidan 8 i motiveringen till förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II), som lades fram den 22 juli 2003 (COM (2003) 427 final), att obehörig vinst omfattas av "kvasidelikt" är enligt min mening således felaktigt. "Kvasidelikt" hör, i egenskap av "skadestandsgrundande händelser", till kapitel II i Rom II-förordningen, i motsats till obehörig vinst.

⁸¹ Det ska understrykas att den avgörande punkten inte är att en sådan talan avser *återlämnande* av egendom. Som jag har angett i punkt 41 i detta förslag till avgörande beror kvalificeringen av en talan på *grunden* för den skyldighet som ligger till grund för talan, och inte på den "gottgörelse" (*remedy*) som klaganden har krävt. Jag anser således att talan om återbetalning som grundar sig på en "skada" (se begreppet restitution for wrongdoing i *Common law*) omfattas av artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen (se, för ett liknande resonemang, Magnus, U., och Mankowski, P., ovan, s. 272). Detsamma gäller i tillämpliga delar inom ramen för Rom II-förordningen (se Dickinson, A., ovan, sidorna 301–307, 496 och 497).

⁸² Se punkterna 44–52 i förevarande förslag till avgörande.

⁸³ Situationen skiljer sig således avsevärt från den som var aktuell i domen av den 16 december 2008, Masdar (Förenade kungariket)/kommissionen (C-47/07 P, EU:C:2008:726), som den tjeckiska regeringen har hänvisat till. I den domen slog domstolen fast att unionsdomstolarna, som enligt artiklarna 268 FEUF och 340 andra stycket FEUF är exklusivt behöriga att pröva en talan "om utomobligatoriskt skadestandsansvar" mot unionen, även är behöriga att pröva en talan som grundar sig på obehörig vinst (se punkt 48 i den domen). En motsatt tolkning skulle emellertid, enligt domstolen, riskera att medföra att rätt till domstolsprövning nekades. Eftersom de nationella domstolarna enligt EUF-fördragets system är behöriga att pröva unionens "avtalsrättsliga ansvar" och unionsdomstolarna är behöriga att pröva dess "utomobligatoriska skadestandsansvar", skulle en restriktiv tolkning av det andra begreppet potentiellt leda till en negativ behörighetskonflikt, eftersom varken de nationella domstolarna eller unionsdomstolarna skulle vara behöriga att pröva en sådan talan (se punkt 49 i nämnda dom). Däremot återfinns detta problem inte i det system som inrättats genom Bryssel I-förordningen.

81. *Dessutom* överensstämmer detta resultat för det första helt med systemet i Bryssel I-förordningen. Det ska erinras om att denna förordning grundar sig på *huvudregeln* att domstolarna i den medlemsstat där svaranden har hemvist är behöriga.⁸⁴ Domstolen har i detta avseende vid upprepade tillfällen slagit fast att denna huvudregel som är ett uttryck för principen att käranden rättar sig efter sakens forum (*actor sequitur forum rei*)⁸⁵ förklaras av att den i princip underlättar för svaranden att försvara sig vid domstolarna i det land där han har sin hemvist.⁸⁶ Beslutet att gynna svaranden motiveras i sin tur av den omständigheten att denne i allmänhet har en svagare ställning i förfarandet eftersom han inte har tagit initiativet och det är mot denne som käranden väcker talan.⁸⁷

82. Man kan således inte hävda, såsom kommissionen har gjort, att det i fråga om privaträttsliga skyldigheter inte ska finnas något ”rättsligt tomrum” mellan artikel 5.1 och artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen och att det följaktligen alltid måste finnas ett alternativ till behörigheten för domstolarna i den medlemsstat där svaranden har sin hemvist. Om de ytterligare behöriga domstolar som föreskrivs i dessa bestämmelser alltid var tillgängliga, skulle enligt detta argument den allmänna regeln hamna i bakgrunden och klaganden i avsevärd mån gynnas, i strid med unionslagstiftarens vilja.⁸⁸

83. Tvärtom, i enlighet med vad jag just nämnt, har domstolen vid upprepade tillfällen slagit fast att artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen, i egenskap av undantag från denna huvudregel, ska tolkas restriktivt, så att den inte ges en ”tolkning som går utöver de fall som uttryckligen nämns” i nämnda bestämmelse.⁸⁹ Om begreppet ”skada” skulle ges en så vid tolkning som den tjeckiska regeringen och kommissionen föreslagit skulle detta leda till att nämnda bestämmelse just skulle tillämpas i en sådan situation som inte uttryckligen avses, nämligen vid obehörig vinst.⁹⁰

84. För det andra är jag inte övertygad om att målen rörande anknytning och god rättskipning som ligger till grund för artikel 5.3 i Bryssel I-förordningen⁹¹ föranleder en annan tolkning.

85. Utöver att dessa mål under alla omständigheter inte gör det möjligt att frånga ordalydelsen i nämnda artikel 5.3, tvivlar jag på att det i förevarande fall finns ett ”särskilt nära” samband mellan den talan som är aktuell i det nationella målet och den kroatiska domstol vid vilken klaganden i det nationella målet har väckt talan, och följaktligen att den hänskjutande domstolen med nödvändighet är bättre lämpad än tyska domstolar att pröva bolagets påståenden, det vill säga att fastställa huruvida villkoren för en sådan vinst är uppfyllda,⁹² bland annat vad gäller insamling och värdering av relevant bevisning i detta avseende.

⁸⁴ Se punkt 35 i förevarande förslag till avgörande.

⁸⁵ Denna devis ger uttryck för idén att klaganden ska väcka talan mot svaranden vid domstolen i det land där svaranden har sin hemvist.

⁸⁶ Se, särskilt, dom av den 17 juni 1992, Handte (C-26/91, EU:C:1992:268, punkt 14), dom av den 13 juli 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 35), och dom av den 19 februari 2002, Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, punkt 52).

⁸⁷ Se dom av den 20 mars 1997, Farrell (C-295/95, EU:C:1997:168, punkt 19).

⁸⁸ Se, för ett liknande resonemang, förslag till avgörande av generaladvokaten Jacob i målet Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, punkt 55).

⁸⁹ Se, särskilt, dom av den 18 juli 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punkt 31 och där angiven rättspraxis).

⁹⁰ Denna logik om restriktiv tolkning gör sig än mer gällande eftersom den motsatta lösningen i många fall skulle leda till att domstolen på den ort där klaganden har sin hemvist skulle vara behörig, varigenom en *forum actoris* skulle inrättas, vilket rakt strider mot huvudregeln i Bryssel I-förordningen (se dom av den 19 september 1995, Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, punkt 13). Kommissionen har nämligen föreslagit att som ”den ort där skadan inträffade” ska anses den ort där vinsten borde ha återbetalats till klaganden – vilket enligt min mening i de flesta fall skulle medföra att den ort där klaganden har sin hemvist skulle fastställas.

⁹¹ Se punkt 36 i förevarande förslag till avgörande.

⁹² Såsom det erinrats om i punkt 31 i detta förslag till avgörande.

86. Den hänskjutande domstolen, till vilken den tjeckiska regeringen och kommissionen har anslutit sig, anser att så är fallet på grund av att den utlösande händelsen för vinsten, nämligen det verkställighetsförfarande som inleddes av BP EUROPA:s föregångare, inträffade i Kroatien. Samtliga relevanta omständigheter har således anknytning till detta land, medan endast svarandens hemvist är belägen i Tyskland.

87. För att kunna pröva en talan om återbetalning som grundas på obehörig vinst är det emellertid först och främst fråga om att fastställa huruvida det verkliga föreligger en sådan vinst. Det är således inte domstolarna på den ort där den utlösande händelsen för vinsten har inträffat, utan domstolarna på den ort där svaranden påstås ha gjort en vinst som förefaller mest lämpade att pröva en sådan talan.

88. I artikel 10.3 i Rom II-förordningen föreskrivs analogt att om en obehörig vinst har gjorts i avsaknad av ett befintligt förhållande mellan parterna och dessa inte har sin vanliga vistelseort i samma land, är tillämplig lag för den utomobligatoriska förpliktelsen lagen i det land där ”den obehöriga vinsten gjordes.” Således avses inte det land där den utlösande händelsen inträffade, utan det land där svaranden erhöll den ekonomiska vinsten i fråga. Vid överföring av medel till ett bankkonto, såsom i förevarande fall, är det land där vinsten gjordes det land där den bank i vilken kontot är registrerat är belägen.⁹³

89. Det är emellertid troligt att den orten är belägen i Tyskland i förevarande fall.⁹⁴ Domstolarna i den medlemsstat där svaranden har sin hemvist, i den mån den motsvarar den ort där vinsten erhöles, är således bäst lämpade att bedöma huruvida en vinst faktiskt gjordes.⁹⁵ Härav följer enligt min mening att det, rent generellt, inte finns något ”särskilt nära” samband som knyter de yrkanden som grundar sig på obehörig vinst till en annan behörig domstol än domstolen på den ort där svaranden har sin hemvist.⁹⁶

90. För övrigt, den praktiska olägenheten för HRVATSKE ŠUME att behöva väcka talan mot BP EUROPA vid domstolarna i den medlemsstat där sistnämnda har sin hemvist (som, vilket jag upprepar, är en olägenhet som följer av unionslagstiftarens vilja⁹⁷) kompenseras av en processuell fördel. Om talan antas vara välgrundad, och i den mån svaranden i det nationella målet har tillgångar i Tyskland, har klaganden i det nationella målet redan en nationell exekutionstitel för att driva in det omtvistade beloppet (den framtida dom som meddelas av tyska domstolar) i stället för att behöva anlita ett exekvaturförfarande för att ansöka om verkställbarhetsförklaring i den medlemsstaten avseende en eventuell kroatisk dom.⁹⁸

⁹³ Se, i detta avseende, Commercial Court, Queen’s Bench Division (Förenade kungariket), dom av den 15 juli 2015, Banque Cantonale de Genève mot Polevent Ltd and others, [2016] 2 W.L.R. 550, § 18, och Dickinson, A., ovan, sidorna 503–508. Parlamentet föreslog för övrigt under lagstiftningsförfarandet som anknytningskriterium: ”lagen i det land där de händelser som gav upphov till obehörig vinst i huvudsak inträffade ...”, oberoende av i vilket land den obehöriga vinsten uppstod” (min kursivering). (Se Europaparlamentets ståndpunkt fastställd vid första behandlingen den 6 juli 2005 inför antagandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr.../2005 om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II), dokument P6_TC1-COD (2003) 0168)). Unionslagstiftaren antog slutligen emellertid inte detta förslag.

⁹⁴ Beslutet om hänskjutande innehåller emellertid inte några närmare uppgifter i detta avseende.

⁹⁵ När det gäller bevisningen för att för klaganden i det nationella målet lidit motsvarande förlust och för att det inte föreligger någon ”grund”, anser jag att den i förevarande fall har sin grund i domen från Vrhovni sud (Högsta domstolen) (se punkt 14 i förevarande förslag till avgörande), som kan erkännas i Tyskland, utan att det krävs något särskilt förfarande i detta avseende (se artikel 33 i Bryssel I-förordningen).

⁹⁶ Se förslag till avgörande av generaladvokaten Wahl i målet Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 69), och House of Lords (Förenade kungariket), Kleinwort Benson Limited v City of Glasgow District Council, yttrande från Lord Goff.

⁹⁷ Se punkt 81 i förevarande förslag till avgörande.

⁹⁸ Se artiklarna 38–41 i Bryssel I-förordningen.

V. Förslag till avgörande

91. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar den första frågan från Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Överdomstolen för handelsfrågor i Republiken Kroatien) på följande sätt:

Artikel 5.1 och 5.3 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att en talan om återbetalning på grund av obehörig vinst

- inte omfattas av begreppet ”talan [som] avser avtal”, i den mening som avses i den förstnämnda bestämmelsen, såvida den inte har ett nära samband med ett tidigare avtalsförhållande som föreligger eller antas föreligga mellan parterna i tvisten, och
- inte omfattas av begreppet ”talan [som] avser skadestånd utanför avtalsförhållanden” i den mening som avses i den andra bestämmelsen.